

עט ואתיקה



הידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 1 מחון תשמ"ט - יוני 1989

זכא לאור ע"י ועדת האתיקה שליד ועד מנהל ת"א בלשכת עורכי הדין. ■ העורך: עו"ד יאיר בן-דוד
מערכת: בית מרקליט, דניאל מריש 10 תל-אביב, 64731, טל 03-219108.

חברה יקרה,

השמירה על כללי האתיקה המקצועית היא אבן-יסוד בעיסוק בעריכת דין ובקביעת דמותנו, כעורכי דין, בקרב חוגי המקצוע והציבור הרחב. ההקפדה על כללי האתיקה המקצועית, כפי שעוצבו על-ידי מוסדות הלשכה והמחוקק, מלווה וצריכה ללוות את עורך-הדין בכל צעד ושעל בעבודתו ובהתנהגותו היומיומית, אם במשרד, אם בביהמ"ש ואם מחוצה להם.

כמו תחומי המשפט בכלל, גם התחום של האתיקה המקצועית אינו קופא על שמריו והוא הולך ומתפתח בהתמדה. לעתים, ההתפתחות הזו באה לידי ביטוי בחקיקה, לעתים בפסיקה ולעתים בהנחיות ובהחלטות היוצאות מתחת ידיהן של ועדות האתיקה של הלשכה - המחוזית או הארצית.

על מנת להקל עליך לעקוב אחר ההתפתחויות האלה, ובעיקר אחר ההחלטות וההנחיות של ועדת האתיקה של מחוז תל-אביב, החלטנו להוציא לאור דפים אלה.

תקוותנו כי תפיק מהם את התועלת הראויה, ותראה בהם לא רק אמצעי להעברת אינפורמציה, כי אם גם כמה להעלאת שאלות, תגובות או הצעות בענייני אתיקה, אשר יש בהם עניין לכלל החברים. בברכה,

עמוס נצר, עו"ד
יו"ר ועדת האתיקה

מעשה שהיה

האם רשאי עו"ד לייצג תובע

נגד חברת ביטוח

שהוא אחד מפרקליטיה?

העובדות: עורך-דין קיבל על עצמו לייצג אדם שנפגע בתאונת-דרכים בתביעה נגד חברת ביטוח, עפ"י חוק

הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים. המדובר היה בתביעה בהיקף כספי גדול, שכן לתובע נגרמה בעקבות התאונה נכות בשיעור של כ-100 אחוז. במהלך טיפולו בתיק, במשך למעלה משנה, הצליח עורך-הדין לקבל עבור מרשו סכום של כמאה אלף שקל כ"תשלום תכוף", במקביל למגעים שניהל עם חבי הביטוח לגבי סכום הפיצויים הסופי.

בתוך כך נודע לתובע, באקראי, כי בא-כוחו משמש גם כאחד מפרקליטיה של חבי הביטוח שעמה הוא מתדיין. משביקש את תגובת עורך-הדין על כך, הודה הלה כי אכן הוא נוהג לייצג את חבי הביטוח הזו, ומשום כך אין כוונתו להגיש נגדה תביעה משפטית למקרה שהמו"מ על גובה הפיצוי הסופי ייכשל. לאור זאת החליט התובע להעביר את הטיפול בתיק לעורך-דין אחר, ופנה אל ועדת האתיקה בתלונה כנגד בא-כוחו הראשון.

הטיפול בתלונה: ועדת האתיקה דנה בשאלה, האם עורך-הדין הנילון התנהג כשורה בשעה שקיבל על עצמו לייצג לקוח בתביעה נגד חברת הביטוח שממנה הוא נוהג לקבל תיקים. בין השיקולים ששקלה הוועדה אבזר הדיון בשאלה זו היה השיקול של ניהול אינטרסים אפשרי מצד עוה"ד, שכן על-אף המאמצים להפריד בין ייצוג הלקוח בתיק ספציפי זה לבין יחסיו הכלליים עם החברה, קיים החשש כי בתת-ההכרה יושפע הייצוג מחששו של עוה"ד לקלקל את יחסיו עם חברת הביטוח ופגיעה אפשרית בפרנסתו עקב כך. מול שיקול זה, שקלה הוועדה גם שיקול נגדי, דהיינו שבגלל קשריו הטובים של עוה"ד עם חבי הביטוח הנתבעת, הוא יוכל להשיג עבור לקוחו הסדר טוב יותר מאשר עו"ד אחר.

בתום דיון ממושך קבעה הוועדה, כי התנהגותו של עוה"ד בפרשה זו מהווה עבירת משמעת לכאורה, הן לאור החשש מניהול אינטרסים בתיק זה והן משום שלא טרח להודיע ללקוחו, עם פנייתו אליו, על הקשרים שבינו לבין חבי הביטוח. על כן החליטה

הוועדה להמליץ להעמיד את עורך הדין לדין משמעתי. דעת המיעוט בוועדה גרסה, שעל-אף שנעברה עבירת משמעת שראוייה להתברר בבית הדין, הרי בהיות המקרה ראשון מסוגו שמונב לידעית הוועדה, יש מקום להזהיר את החברים בטרם העשה.

ההנחייה: אין לייצג בעת ובעונה אחת הן את התובע והן את חברת הכיסוח הנתבעת, וזאת אף אם הלקוח נתן את הסכמתו לכך.

פְּרָשָׁה

ראיון לכלי התקשורת - לא

תמיד אסור, לא תמיד מותר...

בכללי האתיקה אין, כידוע, איסור עקרוני על עורך דין להתראיין בכלי התקשורת. המבחן הוא, האם יש באותו ראיון עתונאי משום פרסום מותר, או פרסומת אסורה (לפי סעיף 55 לחוק לשכת עורכי הדין וכללים 6-9 לכללי האתיקה המקצועית).

כנון, שלא תמיד קל ופשוט לבצע את האבחנה הזו, אבל מספר המקרים שבהם הוגשו קובלנות לבית הדין המשמעתי נגד חברים שנשלו בעשיית פרסומת אסורה לעיסוקיהם כעורכי דין בכלי התקשורת, מעיד כי יש חברים לא מעטים שאינם יודעים לשים את הנכול בין המותר לאסור בענין זה.

ועדת האתיקה שבה ומזכירה לחברים, כי חל איסור על עורך-דין להתראיין בכלי התקשורת. באופן ישיר או עקיף, על תיקים ששטימולו, על לקוחות המיוצגים על ידו ועל סכומי שכר הטיחה שהוא גובה. הוועדה מזכירה לחברים כי בעל"ע 4/75 (פלוני נ' ועד מחוז ת"א) (פ"ד 21), 197 קבע בהמ"ש העליון כי עורך-דין המתראיין לתקשורת חייב לדרוש מהכתב לקבל את טיוטת הראיון לעיונו המוקדם, אחרת לא תעמוד לו ההגנה, כי הדברים או הפרטים שפורסמו, נכתבו ע"י הכתב ואין הוא אחראי להם.

על מנת למנוע אי נעימויות ונקיטת צעדים משמעתיים, ממליצה ועדת האתיקה לחברים להעזר בשירותיה ולקבל יעוץ מוקדם בכל מקרה של מנייה לעורך-דין להתראיין לכלי התקשורת. במקרים דחופים ניתן לפנות טלפונית ליו"ר הוועדה, עו"ד עמוס נצר, טל' 265358; 03-269497, ובהעדרו למזכיר הוועד וחבר הוועדה, עו"ד נחמן גולדברג, טל' 230108; 03-222582.

תזכורת

"מיטב ברכותינו לפתיחת

משרדך החדש" - אבל...

אין זה נושא חדש, ובכל זאת - ריבוי המקרים בעת

האחרונה מחייב תזכורת ורענון ההנחייה הקיימת.

עורך-דין פותח/עובר למשרד חדש, ומקורביו, השמחים בשמחתו, נותנים לכך ביטוי נלהבים, בעידודו של עוה"ד עצמו) כפרסום מודעת-ברכה בעתונות. בדרך כלל, כוללת המודעה, באותיות מאירות-עיניים, את שמו של עוה"ד, תארו וכתובת משרדו - במלים אחרות: **פרסומת אסורה.**

במקביל, יש תופעה שעורכי דין מפרסמים מודעות-ברכה מטעמים לקוח או ידיד שפתח עסק חדש, וגם כאן המודעה חתומה בשםם ובתארים כעו"ד.

ועדת האתיקה מזכירה כי אין כל מניעה לפרסם מודעות ברכה לעורך-דין או מטעם עורך-דין, אולם יש להקפיד כי המודעות תישאנה את שמו של המבורך, או המבורך, ללא תארו המקצועי כעורך-דין, שאם לא כן עלולה המודעה להיראות כפרסומת אסורה ולהביא לנקיטת הליכים משמעתיים, בבחינת: רצה לברך ונמצא מקלל...

תופעה

עיכוב מסמכי בית-דין שנלקחו לצורך ביצוע-מסירות אישיות

ועדת האתיקה נדרשה באחרונה לדון במספר תלונות שהוגשו נגד עורכי דין על שעיקבו בידיהם מסמכי בית-דין - בעיקר בתחום המעמד האישי - שנלקחו על ידם לצורך ביצוע מסירות אישיות.

התברר, כי עוה"ד הנלוגים נהגו לבקש ממזכירותו בתי המשפט או בית הדין הרבני להעביר במסירה אישית לצד שכנגד את המסמכים בתובענות שהגישו, אולם הם עיכבו אותם בידיהם לעתים שבועיים-שלושה ואף יותר, ומסרו אותם לצד השני ממש סמוך למועד הדין שנקבע.

ועדת האתיקה רואה תופעה זו בחומרה רבה והמליצה להעמיד לדין את החברים אשר עיכבו מסמכים בידיהם, ללא הצדקה, תקופה בלתי סבירה.

בלי איומים, בבקשה!

"ברצוני להודיעך, כי מרשי רואה כן אחראי באופן אישי לגניבה. שכן העיסקה בוצעה בידיעתך בהמלצתך ובפיקוחך, וכי בידי מרשי מצויות ראיות נוספות הקשורות אותך לגניבה, ומרשי שוקל הגשת תביעה משפטית נגדך, ומסירת כל החומר שבידו למשטרה לשם הגשת תלונה פלילית נגדך..."

שורות אלה, הלקוחות מתוך מכתב-התראה ששלח עורך-דין כשם לקוחו, היו נושא תלונה שהוגשה לוועדת האתיקה מטעם מקבל המכתב, ואשר הביאה

לידי הגשת קובלנה משמעתית נגד עורך-הדין.

ועדת האתיקה חוזרת וזמקירה כי איום מצד עורך-דין, בשמו או בשם קוֹחוֹ, בהגשת תלונה פלילית, אפילו יש בסיס להגשת התלונה, הוא איום בהגשת תלונה ללשכה, כשמדובר ביחסים שבין החברים לבין עצמם, מהווה עבירת-משמעת והוא אסור על-פי כלל 24 לכללי האתיקה המקצועית. מובן, שאין כל איסור או מניעה על עצם הגשת תלונה פלילית, או תלונה ללשכה, כשהדבר מוצדק בנסיבות המקרה.

ועדת האתיקה ממליצה, כי במקרים שבהם מבקש עורך-הדין להודיע לחד השני על הפעולות שיינקטו נגדו אם לא ימלא את דרישותיו - יש להתספק בנוסח כללי, כגון, נקיטה ב"צעדים משפטיים" או "הצעדים המתחייבים".

הלכה

בהמ"ש העליון: זכות השתיקה אינה עומדת - מול החובה להשיב בפניית הלשכה

עורך דין שהועמד לדין בבית-הדין המשמעתית של מחוז תל-אביב הורשע, בין השאר, בעבירה של עשיית מחלל שאינו הולם את מקצוע עריכת הדין (עבירה על סעיף 3361 לחוק הלשכה), לאחר שלא הגיב ולא השיב לפניית כותב ששיגרה אליו ועדת האתיקה ובהן ביקשה, כמקובל, את תגובתו לתלונה שהוגשה נגדו.

על איום זה טען הנאשם בבית-הדין כי מתן התשובה אינו חובה, אלא נתון לבחירתו, אחרת לא פגיעה בזכות השתיקה השמורה על-פי דין לכל חשוד או נאשם בהליכים פליליים.

משנדחתה טענת-הגנה זו בבית-הדין המחוזי, ולאחר-הי גם בערעור לבית-הדין הארצי - ערער עורך-הדין לבהמ"ש העליון (עליו 19/86 פלוגי נ' ועד מחוז ת"א של לשכת עורכי הדין).

בדחתו את הערעור, קבע בהמ"ש העליון (בהרכב כבי השופטים מי בייסקי, שי תנינו, אי חלימה) מפי כבי השופט בייסקי: "...ולטענתו הבאה של המערער, כי מתן התשובה איננו חובה, אלא נתון לבחירתו של עורך-הדין - אחרת כן רצה בזכות השתיקה: נצביע תחילה על לשונו האימפרטיבית של הכלל 2 לכללי לשכת עורכי הדין - סדרי הדין בבתי הדין המשמעתיים - תשכ"ב-1962, האומר: "... ישיב עליה תוך 14 יום מיום ההמצאה..." התיבה "ישיב עליה" אינה לשון בחירה. אילו כך רצה מתקין הכללים היה נוקט בלשון "רשאי להשיב" או בדומה דיבור. ואילו האמור "ישיב עליה" הוא בבחינת ציווי וחובה להשיב.

"ואולם החובה להשיב (מלבד אם יש צידוק שלא להשיב, כגון במקרה של מחלה, היעדרות או כדומה) נדרשת ומתחייבת לא רק מתוך יחסי אדיבות שבין

עורך-הדין לבין הלשכה שהיא חבר בה, אלא מעצם הייחוד של מקצוע עריכת דין, כפי שמצא ביטוי בחוק. לא נתעכב לפרט הייחודיות של מקצוע זה על כל ההיבטים שלו, ורק נזכיר את הוראותיו של הפרק השישי הדין באתיקה מקצועית ושיפוט משמעתית, המטיילים בחובות וחובות המיוחדים למקצוע זה. השיפוט המשמעתית הפנימי יותר ההוראות מטרותן להבטיח רמת התנהגות נאותה הנדרשת מכל מי שעוסק בעריכת דין. יתכן ולא קל הוא להגדיר במדויק העבירה המשמעתית שבסעיף 3361 לחוק לפיו מהווה עבירה "כל מעשה או מחלל אחר שאינו הולם את מקצוע עריכת הדין". רבות דנו בכך בתי הדין המשמעתיים של הלשכה וגם בית משפט זה נוקט לכך; הפסיקה הניחה כללים מסויימים שאין למצותם בהגדרה אחת, אך תמיד הבחינה נעשית מתוך הייחודיות של המקצוע. אינני מתקשה לומר כי אף בלי הוראה מפורשת בכללים הנ"ל, אי מתן תשובה לתלונה המועברת על-ידי קובל לעורך-דין, מהווה מחלל שאינו הולם את מקצוע עריכת דין. לא התעלמות השיתוף ומפניית קובל פוגעת ומקשה בהחלט השיפוט המשמעתית שהמחוקק הפקיד בידי הלשכה, כדי לשמור כי יהיה המחנה נקי.

"הטענה כי חובת התשובה לתלונה פוגעת בזכות השתיקה, אין בה ממש. אין אני רואה צורך לעשות השוואה בין הליך ואישום פלילי לבין הליך הקודם לפתיחת הליך לפני בית דין משמעתית לפי החוק הנ"ל, כאשר אין המדובר בנושאים דומים. ובעיקר אין צורך בדיון זה, כיוון שמקובלת עלי תשובתו של חברי הנכבד השופט חלימה לטענה זו, כי מתן תשובה יכולה לדור בכפיפה אחת עם זכות השתיקה לעצם התלונה, אם אמנם זכות השתיקה קיימת בשלב שלפני הגשת קובלנה. מטרותיה של התשובה אינה לקבל מעורך-הדין הודייה בעובדות המועלות בתלונה, אלא לאפשר לקובל לבחון, גם על פי גירסת עורך הדין, אם יש צידוק להפעיל את מנגנון בית הדין המשמעתית. טול דוגמה קיצונית: אם בתשובה לתלונה שהומצאה לו מבקר עורך-הדין שלא להתייחס לגוף התלונה ואינו מוסר גירסתו לנביה, באמרו כי אלה הוא יבא בפני בית הדין המשמעתית; זכות השתיקה, ככל שהיא קיימת, לא נפגעה, וחובת מתן התשובה קיימה, הגם שלא באגנטיות. יתכן כי במצב כזה לא נותר כבר כל שיקול בידי הקובל ועליו להגיש קובלנה על פי הסברה הראשונית שלא זכתה להסבר ענייני".

אי תשובה לפניית חבר בכתב - עבירת משמעת

ואם בענייני תשובות עסקיני, כדאי להזכיר כי קיימת חובה להשיב לא רק לפניית בכתב של ועדת האתיקה ושאר מוסדות הלשכה, כי אם גם לפניית בכתב של חברים למקצוע.

כאשר חבר פונה לחבר בענייני המקצוע, זכאי הוא

לקבל תשובה ובתוך פרק זמן סביר, אחרת עלולה להתפרש התנהגותו של החבר כעשיית מחלל שאינו הולם עורך דין. ואמנם, ועדות האתיקה של הלשכה כבר המליצו במספר מקרים להגיש קובלנות נגד חברים שלא טרחו להשיב לפניות בכתב שהפנו אליהם עמיתיהם למקצוע.

יור ועדת האתיקה, עו"ד עמוס נצר, מדגיש כי ועדת האתיקה אינה נכנסת לגוף התשובה עצמה, ודי בכך שעה"ד יאשר בכתב את קבלת מכתבו של עמיתו, אפילו לא ימלא אחר תוכנו. "לא יתכן שפניית חבר לחברו תישאר כקול קורא במדבר", אומר עו"ד נצר. חברותי, לתשומת לבכם!

משולחן ועדת האתיקה מיקבץ החלטות מתלוונות שנדונו בעת האחרונה

■ **נושא התלוונה:** עוה"ד התפטר עם הצד שכנגד בלי ידיעת המתלוונ והסכמתו. **העובדות:** המתלוונ פנה לעו"ד בבקשה לייצגו בהוצאת צו מניעה נגד שכנים. עוה"ד פנה לבהמ"ש. במהלך הדיון הציע השופט פשרה אשר לפיה השיג המתלוונ את מבוקשו. הוברר כי המתלוונ נכח בעת הדיון והסכים לפשרה. **החלטת הוועדה:** לא נעברה כל עבירה. לגנוז את התלוונה.

■ **נושא התלוונה:** הצגת מסמך בלתי נכון ע"י עוה"ד בבהמ"ש. **העובדות:** לכתבי בקשות שונות, צורך הסכם פשרה מעשי בין שני המסמכים. המתלווננים ניסו לנפח טעות או התרשלות לכדי עבירה חמורה. אין כל עבירה על כללי האתיקה ודין התלוונה להיגזר.

■ **נושא התלוונה:** התנהגות בלתי הולמת עורך דין. **העובדות:** בהמ"ש הטיל עו עוה"ד תשלום הוצאות משפט לצד שכנגד. עוה"ד לא כיבד את החלטת בהמ"ש ולא שילם למרות פניות הצד שכנגד. **החלטת הוועדה:** להגיש קובלנה לבית הדין.

■ **נושא התלוונה:** העלמת מידע חיוני מבהמ"ש. **העובדות:** עוה"ד הנילון הגיש לבהמ"ש בקשה בלא שצויינה בה כמשיבה מרשתו של המתלוונ ואף ייצגה על ידו. כתוצאה מכך ניתנה החלטה בהעדר המשיבה. **החלטת הוועדה:** להגיש קובלנה לבית הדין.

■ **נושא התלוונה:** מתן ייעוץ ללקוח בניגוד להחלטת בהמ"ש. **העובדות:** עוה"ד יעץ ללקוחו שלא לצאת מהדירה, כיוון שהצו שניתן ע"י בהמ"ש אסר עליו "להכנס ולהתגורר בדירה", שעה שהלקוח כבר גר בדירה 5 ימים בטרם הוצא עליו הצו. **החלטת הוועדה:** הייעוץ שנתן עוה"ד היה אכן מוטעה, אך הוא ניתן בתום לב, ועל כן אין מקום להגשת קובלנה.

■ **נושא התלוונה:** התנהגות שאינה הולמת עו"ד. **העובדות:** עוה"ד ניהל את משרדו יחד עם רואה-חשבון, דבר האסור עפ"י הכללים, ורור"ח נהג לחלק לכל לקוחותיו כרטיסי ביקור של עוה"ד מתוך מלאי שהחזיק אצלו. **החלטת הוועדה:** להגיש קובלנה לבית הדין.

■ **נושא התלוונה:** אי טיפול במאמנות ובמסירות למען לקוח. **העובדות:** עוה"ד ערך עבור המתלוונת בשנת 1977 חוזה לרכישת דירה והתחייב להעבירה על שמה בספרי החברה המשכנת. עד היום לא ביצע עוה"ד את התחייבותו זו. **החלטת הוועדה:** להגיש קובלנה לבית הדין.

■ **נושא התלוונה:** העלמת מסמכים מצד עורך דין. **העובדות:** עוה"ד ייצג את המתלוונ לפני 20 שנה. המתלוונ דרש מסמכים המתייחסים לאותו הייצוג, אך עוה"ד לא יכול היה לספקם לו. **החלטת הוועדה:** לפי כללי הלשכה בעניין שמירת מסמכים משפטיים אין חובה על עוה"ד לשמור מסמכים מאותה התקופה. לגנוז את התלוונה.

■ **נושא התלוונה:** חריגה מיפוי כוח ע"י עורך דין. **העובדות:** המתלוונ טען כי עוה"ד שייצגו בתיק מסויים ביצע פעולות מתוך "חוסר סמכות" בענין הגשת כתב תביעה, ערעור ותביעת השבה. בפועל, הוברר כי המתלוונ חתם על יפוי כוח לעוה"ד וידע על כל ההליכים שנקט בא כוחו והסכים להם. **החלטת הוועדה:** אין עבירה בנסיבות המקרה. לגנוז את התלוונה.

■ **נושא התלוונה:** התנהגות בלתי חברית של עורך דין. **העובדות:** עוה"ד הנילון קיבל על עצמו ייצוג נאשם בערעור פלילי בבהמ"ש העליון, מבלי שקיבל הסכמתו של המתלוונ, עו"ד שייצגו בערכאה הקודמת והתכוון אף הוא לערער בעליון. **החלטת הוועדה:** להגיש קובלנה לבית הדין.

לא על התלוונות לבדן תחייה ועדת האתיקה...

אנו רואים את המסקנות לא רק כמספליים מורטליים, עפ"י החלטתה בתלוונת כנגד החברים למקצוע, אלא גם כמתן שירות לחברים צ"י וזאת דעת התשובות לשאלות המתעוררות אצלם בנושאי האתיקה רבים ומגוונים - זהו המסר שיש להביא ועדת האתיקה במקרה של עבירה. הרי הוועדה מבקשים להדגיש כי פניות כגון אלו יענות תוך ימים ספורים, ובמקרים דחופים ניתנת תשובה גם בע"פ, שכן הוועדה יושבת על המחיצה מזו שבוע בשבוע ובמסך כל השנה.

החברים החברים לפני שירות זה.